

Caseres: refugi de Càtars perseguits per l'inquisidor Fournier

Anton Monner
cronista de Gandesa

Caseres és un petit poble que delimita Catalunya i Aragó amb el riu Algars com a partició territorial. És el darrer de la comarca de la Terra Alta, per la carretera N-420, entre Tarragona i Alcanyís. Com a nucli urbà ja existia l'any 1153. Apareix a la donació de Ramon Berenguer IV a l'Orde Militar dels Templers de la Batllia de Miravet, on diu: "... des de Móra a la Serra d'Ascó i a la de Nòrta, i d'allí fins a Favara i al Puig de Calcet (Calaceit) i va fins a la vila d'Arenys (Arenys) per les vessants del riu Algars, i d'allí fins el terme de Caseres (Caseres) i de Busot (Bot) que son del terme d'Orta..."

Catalans i aragonesos es repartiren les terres conquerides als àrabs pel riu Algars, encara que també terres enllà, fins al riu Matarranya i la seva conca, foren repoblades per catalans. La parla catalana persisteix en aquestes poblacions aragoneses amb peculiaritats lingüístiques com és la de Maella, i paral·lelisme amb Tortosa i la seva diòcesi.

Els seus habitants són pagesos preferentment. Conreen bones terres, conegudes pels Plans direcció al Castell de l'Algars, delimitant el seu terme per la Vall d'Antoni Bes (Antubés). Mai el poble ha sigut gran i

durant els darrers cent anys ha perdut tres quartes parts de la població. El motiu és històric. El seu castell era atacat fàcilment, amb defenses poc protegides, i reduït a cendres en molts moments de la història per l'agregant de ser terra de frontera. En temps dels moros, fins ben entrat el segle XIV, les ràtzies dels refugiats a la serralada dels Ports, baixaven riu avall per proveir-se d'aliments. I posteriorment, el poble fou arrasat per tropes castellanes arribades de Calaceit l'any 1640, o de Maella l'any 1706, a les guerres dels Segadors i de Successió.

El seu terme, ric en agricultura i ramaderia, estava habitat en temps protohistòrics i en resten poblats significats, com la Gessera, el Coll del Moro de l'Almudéfar, els Corrallets, el Puig o la Serra Mitjana, excavats l'any 1914 per l'arqueòleg, Dr. Bosch Gimpera i el Dr. Adolf Schulten. Aquests poblats, els romans els feren desaparèixer i molts d'ells els agruparen al nucli urbà de Caseres.

Precisament perquè la seva població es mantingué sense créixer gaire, en resta l'església romànica en honor a Santa Maria Magdalena, construïda durant el segle XIII. A la Terra Alta, els magnífics temples romànics aixecats pels Templers, foren destruïts per engrandir-los entre els segles XVI al XIX. Només resta a Gandesa l'extraordinària portalada romànica, de la mateixa textura que la de la seu Vella de Lleida i la de la catedral de València, del segle XIII i part del cimbori. És de suposar que poblacions grans com Batea o Horta, tenien magnífiques esglésies que avui serien joies romàniques i l'encís preuat de la comarca. Gràcies als estudis de Mi-

quel Villagrasa s'han analitzat els llibres parroquials existents des de després del Concili de Trento i el mateix investigador va trobar el prestigiós document del Benefici instituit a Sant Gil per Joan Gil, dit del Perxe, a favor del seu germà Miquel Gil, que diu: "... fundamus et erigimus ecclesia... al altare maius sun invocatione sti. Egidii..."

Però hi resta el fet més transcendent, historiat des de fa pocs anys per Víctor Amela, a la seva novel·la, *El Càtar imperfecte*. L'autor explica la història i únicament el desenllaç final és novel·lat i imaginari. Els personatges, els pobles i els moviments dels refugiats càtars perseguits per l'inquisidor Fournier, tots estan documentats gràcies a un lligall de papers trobats al Forcall que són un autèntic tresor històric i ratifiquen el que coneixiem dels refugiats càtars. La persecució s'inicia l'any 1209, amb la Croada del Papa contra els cristians herètics occitans i segueixen fins a l'any 1244, quan es cremen els darrers al castell de Montsegur. Els Templers amics dels càtars els acollen al seu territori i deixen testimonis a Caseres, Orta, Morella, Flix, Sant Mateu i, entre altres, a Gandesa, on picapedrers d'aquest origen esculpeixen a la iconografia de la portalada romànica, el colom com a bons homes i bons cristians i el porc com la malignitat.

Els càtars desafien l'església romana amb creences i ritus que contrariaven l'ortodòxia catòlica. No pagaven delmes a l'església, ni a França. Eren rebels, pròspers comerciants i proletaris d'elevat nivell cultural. Per això foren perseguits i cremats com a hereges, sen-

se compassió. Però a principis del segle XIV renaixeren altre cop. Tornaren a ser perseguits i cremats com hereges. Alguns van poder fugir com és el cas del pastor transhumant, Pere Mauri, qui d'un poble a altre feu cap a Caseres, on tenia amics i parents. Allí hi van viure alguns càtars que se salvaren de la persecució de l'inquisidor Fournier, que seria elevat a Papa, Benet XII.

Caseres, poble petit i carregat d'història, té molt a comptar entre les pedres dels perxes i els estrets

carrers de municipi. Digne d'una visita expressa per conèixer el riu, els poblats, les persones i les històries, com és el poble ara desaparegut de l'Almudéfar, amb la seva església i el seu castell, situat a uns dos quilòmetres de la població riu Algars amunt. Ara l'Ajuntament ha construït un alberg, molt ben dotat i amb magnífiques instal·lacions esperant que en un proper futur podrà destinar-se a Casa Rural i que potenciarà el turisme i l'economia de la localitat.

EL DIBUIX DE LA SETMANA

per Jokin Moya

